

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นปัญหาสำคัญที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหามลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ภาวะโลกร้อนขึ้น การขาดแคลนทรัพยากร ทั้งนี้ล้วนแต่เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การค้า การผลิต และการบริโภคของมนุษย์ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรในระดับต่าง ๆ กันทั้งประเทศที่พัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนา จึงได้พยายามดำเนินนโยบายและบังคับใช้มาตรการที่หลากหลาย เพื่อป้องกันหรือเยียวยาแก้ไขและฟื้นฟูสภาพแวดล้อม มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดีเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในปริมาณที่จำเป็นสูญเสียไปให้น้อยที่สุด ดังจะเห็นได้จากความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศเพื่อป้องกันหรือแก้ไขปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมหรือนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน เพื่อการแก้ไขปัญหาระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการก่อตั้งโครงการเพื่อสิ่งแวดล้อมแห่งประชาชาติ (UNEP) ค.ศ.1973 การทำข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหลายฉบับ¹ โดยรัฐที่เข้าเป็นภาคีในข้อตกลงระหว่างประเทศเหล่านี้ มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณี และออกกฎหมายภายในเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงด้วย ความพยายามสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าประชาคมโลกได้เข้าใจถึงวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมได้ชัดเจนขึ้น ได้แก่ การชักจูงให้รัฐบาลกว่าร้อยประเทศเข้าร่วมประชุมสุดยอดที่รู้จักกันในนาม Earth Summit ที่มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า United Nations Conference on Environment and Development : UNCED ที่กรุงริโอเดอจาเนโร เมื่อปี ค.ศ.1992

¹ อาทิเช่น Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora , Vienna Convention , Montreal Protocol on Substances that deplete the Ozone Layer ,Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Waste and their disposal เป็นต้น

ผลจากการประชุมก่อให้เกิดแผนปฏิบัติการ 21² โดยส่วนใหญ่ประเทศที่พัฒนาแล้วจะมองว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่สำคัญ และมีผลกระทบต่อประชาชนในประเทศของตน รัฐจึงมีบทบาทในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อจะควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การค้า และการผลิตที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีในการจัดการสิ่งแวดล้อม มาตรการทางสังคม เศรษฐกิจ รวมตลอดถึงมาตรการทางกฎหมาย มาเพื่อการแก้ไขและ ป้องกันปัญหา ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตในด้านสิ่งแวดล้อมเหมือนเช่นที่ประเทศพัฒนาแล้วได้เคยเผชิญมา แต่เนื่องจากความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านั้นละเลย เพิกเฉยกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น หรือมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากต่างมองกันว่าการพัฒนาประเทศ การสร้างความร่ำรวยทางเศรษฐกิจให้กับประเทศย่อมเดินสวนทางกับการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงเลือกที่จะพัฒนาประเทศให้พ้นจากความยากจนก่อนค่อยหันกลับมาแก้ไขปัญหามลพิษในภายหลัง

อย่างไรก็ตาม การป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมเสียแต่เริ่มแรก ย่อมเสียค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ถูกกว่าการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหานอกจากนี้หากเมื่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนเสียไปแล้ว ย่อมจะฟื้นฟูให้กลับสภาพเดิมได้ยาก นอกจากนี้ ประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะกล่าวอ้างเสมอว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมมิได้จำกัดอยู่เฉพาะภายในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกไปด้วย จึงมีการนำเอาปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นมาใช้เป็นข้ออ้างต่างๆ ที่ประเทศกำลังพัฒนาไม่อาจจะปฏิเสธได้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมประการหนึ่งที่เป็นปัญหาที่อยู่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด และมนุษย์เองเป็นตัวการโดยตรงในการก่อให้เกิดปัญหานี้ และเป็นผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงด้วยเช่นกัน คือ

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²เป็นแผนแม่บทของโลกในการสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม ทำให้ประชากรโลกมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติอย่างเพียงพอที่จะตอบสนองของความต้อการต่างๆโดยให้ประชากร บริโภค เทคโนโลยี ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมเพื่อลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นของโลกโดยอาศัยความร่วมมือระดับโลกเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าทุกประเทศจะมีความปลอดภัยร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัญหาขยะชุมชน เนื่องจากในประเทศที่พัฒนาแล้วมีปริมาณขยะได้เพิ่มมากขึ้นจนเกินความสามารถที่จะกำจัด ซึ่งวิธีการกำจัดขยะที่นำมาใช้อยู่ในปัจจุบันสามารถทำได้ 3 วิธี คือ³

1. การกลบฝัง (land fill) เป็นวิธีการเก่าแก่โบราณ ที่เมืองใหญ่ ๆ ทั่วโลกนิยมใช้ ทั้งนี้ หมายถึงว่าจะต้องมีพื้นที่กว้างอยู่ไม่ห่างจากเมืองด้วย เพื่อความสะดวก และประหยัดค่าพาหนะในการเคลื่อนย้าย เป็นวิธีการกำจัดที่ไม่ยุ่งยาก เพียงแต่จัดหาพื้นที่ที่มีขนาดกว้างใหญ่เพียงพอที่เป็นที่ฝังกลบขยะได้เพียงพอแต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาการส่งกลิ่นรบกวนและเป็นที่อยู่อาศัยและเพาะพันธุ์เชื้อโรคต่าง ๆ และปัญหาสารพิษจากขยะที่ซึมเข้าไปในแหล่งน้ำใต้ดิน เมื่อใดก็ตามที่มีการสะสมสารพิษในแหล่งน้ำใต้ดินแล้ว ก่อให้เกิดการสะสมสารพิษในแหล่งน้ำใต้ดิน ผลร้ายจะตกอยู่กับประชาชน และเป็นการยากที่จะจัดการแก้ไขปัญหาได้ ในหลายประเทศที่พัฒนาแล้วพยายามป้องกันแก้ไขปัญหานี้ ด้วยการใช้นาตรการและวิธีการทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อทำให้ที่ฝังกลบถูกสุกสุกลักษณะอย่างที่เราเรียกว่า "Sanitary landfill" แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่าจะมีที่ฝังกลบใดที่ปราศจากปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาการต่อต้านจากประชาชน ผู้อยู่อาศัยใกล้บริเวณที่ฝังกลบ ในสหรัฐอเมริกา มีคำกล่าวที่ว่า "NIMBY" (Not in My Back Yard) คือ ทุกคนต้องการที่จะให้มีการกำจัดขยะให้หมดไป แต่ต้องไม่ใช่สถานที่ใกล้เคียงกับที่พักอาศัยของตนเอง อีกทั้งวิธีการกำจัดขยะโดยการกลบฝังต้องใช้พื้นที่ว่างเปล่าเป็นจำนวนมาก สัมพันธ์กับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นมากในขณะที่การสร้างที่ฝังกลบจำเป็นต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ จึงทำให้ต้นทุนการสร้างสูง นอกจากนี้พื้นที่ที่จะใช้สำหรับการฝังกลบมีจำนวนลดน้อยลงไปตามลำดับ ในสหรัฐอเมริกาประมาณกันว่าภายใน 10 ปี ครึ่งหนึ่งของพื้นที่ในการกลบฝังจะเต็ม และจะต้องปิดที่ฝังกลบ และภายใน 20 ปี อีกร้อยละ 80 ของที่ฝังกลบจะต้องปิดลงไปเช่นกัน ในขณะที่ฝังกลบในประเทศเนเธอร์แลนด์ไม่มีอีกแล้ว ประเทศญี่ปุ่นเผชิญกับปัญหาที่ฝังกลบขยะ เนื่องจากไม่มีพื้นที่เหลือพอที่จะนำมาใช้เพื่อการนี้ได้ เมื่อเทียบพื้นที่ทั่วประเทศกับจำนวนประชากรและปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น⁴

³สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ , กฎหมายกับการลดขยะของประเทศญี่ปุ่น , เรียบเรียงจาก Sunee Mallikamari , The Roles of the Japanese Government , Business Sector and Citizen in The Waste Management , รายงานวิจัยทุน The Japan Foundation , 1996 , หน้า 1-3.

⁴เรื่องเดียวกัน , หน้า 4.

2. การเผาขยะ (Incineration) เนื่องจากการขาดพื้นที่ในการกลบฝัง การเผาขยะ จึงเป็นวิธีการกำจัดขยะที่ได้รับความนิยม เนื่องจากไม่ต้องการพื้นที่มากนักเหมือนวิธีการกลบฝัง โดยมีวัตถุประสงค์แรกเพื่อลดปริมาณขยะที่จะนำไปกลบฝังมีขนาดเล็กลง แต่อย่างไรก็ตาม แม้การเผาขยะโดยวิธีนี้จะมีประสิทธิภาพทำให้สามารถกำจัดขยะได้หมดเหลือเพียงเถ้าถ่านเท่านั้น จะต้องพิจารณาถึงความเสี่ยงด้านสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะก๊าซพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากการเผาขยะก่อให้เกิดมลพิษในอากาศ ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีโดยสร้างเตาเผาที่ทันสมัยไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ และยังสามารถให้พลังงานไฟฟ้าหรือพลังงานความร้อนได้ ซึ่งเป็นเตาเผาชนิดที่เปลี่ยนของเสียให้เป็นพลังงาน เช่น การผลิตกระแสไฟฟ้า⁵

3. การทำปุ๋ยหมัก (Composting) วิธีนี้มักใช้กับขยะสดหรือขยะจากภาคเกษตรกรรม เช่น ขยะสด เศษอาหาร ซึ่งประกอบด้วยสารอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ง่าย การใช้วิธีการนี้จะมีผลเมื่อมีการเผาขยะเสียก่อน วิธีการทำปุ๋ยหมักจากขยะไม่มีความยุ่งยากและไม่ต้องใช้พื้นที่มากเท่ากับการฝังกลบ แต่ก่อให้เกิดปัญหากลิ่นรบกวน

จากวิธีการกำจัดไม่ว่าวิธีการใดไม่ได้ทำให้ปัญหาขยะหมดสิ้นหรือลดน้อยลงไปไม่เนื่องจากปริมาณขยะมีแต่จะเพิ่มขึ้นกลายเป็น "ปัญหาขยะล้นเมือง" สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจาก บรรจุก้นท์ โดยประมาณ 30% ของขยะจากชุมชนพบว่าเป็นบรรจุก้นท์ มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ บรรจุก้นท์มักถูกมองว่าเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิด "ปัญหาขยะล้นเมือง" เนื่องจากทำลายยากและในขั้นตอนการทำลายจะทำให้เกิดมลภาวะได้ บรรจุก้นท์แต่ละประเภทจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน⁶

บรรจุก้นท์เป็นสิ่งที่เรียกได้ว่าคู่กันกับตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทุกชนิด มนุษย์ได้คิดค้นผลิตบรรจุก้นท์ขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ เพื่อการขนส่ง และปกป้องรักษาผลิตภัณฑ์เป็นสำคัญ ในประเทศพัฒนาแล้ว หรือ ประเทศอุตสาหกรรม โดยเฉลี่ยประชาชน 1 คน ในช่วงระยะเวลา 1 สัปดาห์ จะมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบรรจุก้นท์ ประมาณ 100 บาท ซึ่งตัวเลขนี้ถ้าเป็นในประเทศกำลังพัฒนาจะค่อนข้างต่ำ ในแง่ของปริมาณในประเทศพัฒนาแล้ว คือ สหรัฐอเมริกาโดยเฉลี่ย

⁵Gordon L. Robertson," Packaging in the Environmentally Conscious'90",Singapore Packaging Industries Directory 1993 (1993):21.

⁶อนุวัตร จันทร์ชัยม, "บรรจุก้นท์ยุคใหม่ ใส่ใจในรูปแบบและมลภาวะ",วารสารปริทัศน์ (มกราคม 2539): 21.

ในช่วงระยะเวลา 1 ปี ประชาชน 1 คน จะใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นกระดาษ ประมาณ 300 กิโลกรัม ส่วนในประเทศญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปปริมาณการใช้จะต่ำกว่าเล็กน้อย คือ ประมาณ 200 กิโลกรัม แต่เมื่อคิดทั่วโลกจะประมาณ 40 กิโลกรัม บรรจุภัณฑ์หลังจากใช้แล้วถ้าไม่นำกลับไปใช้อย่างอื่นต่อก็จะถูกทิ้งหรือกำจัด ซึ่งปกติจะอยู่ในรูปของขยะจากบ้านเรือน หรือ Municipal Waste จากสถิติตัวเลขประมาณ 1 ใน 3 โดยน้ำหนักของขยะบ้านเรือนจะเป็นบรรจุภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก หรือโลหะ ถึงแม้มนุษย์จะคิดค้นผลิตบรรจุภัณฑ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุณประโยชน์ในแง่มุมต่าง ๆ ก็ตาม แต่เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ก็เป็นวัสดุอย่างหนึ่งในที่สุดจะเป็นเช่นสารวัตถุอื่น ๆ คือ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ไม่ได้จำกัดเฉพาะการห่อหุ้มสินค้ายังทำหน้าที่ในด้านอื่นด้วย ป้องกันความเสียหายจากการขนส่ง เก็บรักษาคุณภาพของสินค้า บทบาทในการบ่งชี้ผลิตภัณฑ์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้าให้แก่ผู้บริโภค ต่อตัวผลิตภัณฑ์ และเป็นการเพิ่มต้นทุนส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ในการกำหนดราคาขาย ทำให้บรรจุภัณฑ์ถูกผลิตในหลายรูปแบบ เพื่อใช้กับผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นการใช้บรรจุภัณฑ์เป็นไปอย่างฟุ่มเฟือย คือ ใช้กันอย่างสิ้นเปลืองมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น ภาวะการแข่งขันทางการค้าในปัจจุบันเป็นสิ่งจูงใจสำคัญในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ของผู้ผลิต การใช้บรรจุภัณฑ์ที่มากเกินไป (Over-packaging) จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยผู้บริโภคมักไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นภายหลัง บรรจุภัณฑ์เป็นวัสดุที่ทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรและยังมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การยอมรับบรรจุภัณฑ์นั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริโภคถึงแม้ว่าผู้บริโภคอาจจะคิดว่าบรรจุภัณฑ์เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น ในกรณีที่มีการแกะบรรจุภัณฑ์ออกแล้วก็ทิ้งไป แต่บรรจุภัณฑ์คือปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นั้น⁷

แนวทางการแก้ไขปัญหา "ขยะล้นเมือง" ในประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศอุตสาหกรรมนั้นได้เปลี่ยนมาให้ความสนใจในการลดปริมาณขยะ โดยการลดปริมาณขยะบรรจุภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้คุ้มค่าและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาระดับตอนของกระบวนการผลิตแบบใหม่ เพื่อใช้วัตถุดิบและพลังงานให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ โดยปรับปรุงกรรมวิธีการผลิตวัสดุสาร และเทคโนโลยีที่ใช้เป็นอันตราย

⁷ ศุภรัตน์ นวลสุวรรณ, "ปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ในปัจจุบัน", วารสารภาวบรรจุภัณฑ์ 5 (ตุลาคม-ธันวาคม 2539) : 13-14.

ต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด พัฒนาระบบบรรจุภัณฑ์เป็นชนิดเติม (refill) ชนิดนำกลับมาใช้ซ้ำ (reused) ชนิดแปลงใช้ใหม่ (recycle) เพื่อลดขยะบรรจุภัณฑ์ นอกจากนี้ ประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศอุตสาหกรรมได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งมาตรการทางกฎหมาย โดยออกเป็นข้อกำหนดหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การกำจัดขยะบรรจุภัณฑ์^๑ โดยการใช้บรรจุภัณฑ์ที่วัสดุที่สามารถนำไปแปลงใช้ใหม่ได้ การห้ามใช้สารโลหะในบรรจุภัณฑ์ การกำหนดสัดส่วนของการใช้วัสดุแปลงใช้ใหม่แล้ว ในบรรจุภัณฑ์ อีกทั้ง การจัดระบบการจัดการบรรจุภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นระบบมัดจำคืนขวด การเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมบรรจุภัณฑ์ โครงการกำจัดบรรจุภัณฑ์ใช้แล้ว ซึ่งข้อกำหนดเหล่านี้ อยู่ในรูปแบบของมาตรการบังคับและควบคุม (Command and Control) เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Instruments) เป็นทั้งมาตรการบังคับ (Regulatory Measure) และ มาตรการสมัครใจ (Voluntary Measure) มาตรการเหล่านี้เป็นมาตรการที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Product Related Environmental Protection Measure) ในอีกแง่ การค้าระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการค้าด้วย เนื่องจากผู้ผลิตสินค้าจะต้องปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขของตลาดที่กำหนด อาจส่งผลกระทบต่อการค้าของผู้ผลิตต่างประเทศ และเป็นภาระเพิ่มต้นทุนการผลิตโดยผลึกภาระให้แก่ผู้ผลิตโดยตรง ตามหลักการผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่ายเงิน (Polluter Pays Principle) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันสภาพแวดล้อมในประเทศผู้นำเข้า หรือเพื่อป้องกันมิให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมจากวัสดุที่เหลือนั้น แสดงให้เห็นว่ามาตรการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แต่ในขณะเดียวกันก็ อาจก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าได้ เนื่องจากมาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ คุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีผลทางการค้า อันเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้ส่งออกสินค้าจากประเทศอื่นหรือก่อให้เกิดความได้เปรียบแก่ผู้ผลิตภายใน ทั้งในด้านของการพัฒนาเทคโนโลยี และความโปร่งใสของมาตรการนั้น ๆ การให้ความสำคัญต่อมาตรการสิ่งแวดล้อม ถูกยกระดับเป็นเงื่อนไขในการให้ผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด เป็นนำเอามาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยตรงมาเข้าร่วมไปถึงมาตรการทางการค้า เช่น การห้ามนำเข้า, การจำกัดการผลิต มาตรการ

^๑ สุชาติวง เรื่อง "จรรยาบรรณวีถีชีวิตบรรจุภัณฑ์ จะทำให้สภาพแวดล้อมดีขึ้นได้จริงหรือ?", ข่าวสารบรรจุภัณฑ์ไทย 4 (มกราคม-มีนาคม 2537) : 2.

ภาษีจากหลายเครื่องมือในการปกป้องตลาดภายในของประเทศพัฒนาแล้ว หรือประเทศ
อุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดอุปสรรคกับผู้ผลิตต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา⁹

เนื่องจากการขาดการประสานมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับ
บรรพบุรุษที่มีหลายรูปแบบ ทั้งรูปแบบของมาตรการที่ใช้และชนิดของวัตถุประสงค์ เป็นเหตุ
ให้ค่าใช้จ่ายในการผลิตและการจำหน่ายสูงขึ้นเรื่อย ๆ และในขณะเดียวกันก็ไม่มีข้อตกลง
ระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (Multilateral Environmental Agreements : MEAs) ฉบับใด
ที่มีการกล่าวถึงการใช้บรรพบุรุษโดยตรงนอกจากพิธีสารมอนทรีออล ที่ควบคุมการใช้
สารฟลูออโรคาร์บอน ที่ใช้เป็นการขับเคลื่อนในบรรพบุรุษชนิด สเปรย์ และพลาสติกโฟม จึง
ไม่มีเกณฑ์ (Criteria) ใดที่ใช้ในการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับบรรพบุรุษเพื่อสิ่งแวดล้อม ขึ้นอยู่
กับการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐ เป็นสำคัญ¹⁰

ในความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจึงพิจารณาได้เป็นสองแนว
ทาง คือ การขยายการค้าเข้ามาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และก่อให้เกิดการแพร่กระจายของ
เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งทั้งสองอย่างจะทำให้ประเทศนั้น สามารถพัฒนาและยกระดับการอนุรักษ์สิ่ง
แวดล้อมของตนได้สูงขึ้น ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการค้าโดยไร้การควบคุมจะทำอันตรายต่อ
สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเมื่อประเทศนั้นมีระดับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ต่ำหรือไม่มีเลย การค้าจำ
เป็นที่จะต้องมีส่วนสัมพันธ์ทั้งกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาประเทศ¹¹ ในการ
กำหนดนโยบายการค้า ในปัจจุบันจะเป็นนโยบายการเปิดเสรี (liberalization) คือ พยายาม
ลดเลิกการใช้มาตรการกีดขวาง และการจำกัดการค้าประเภทต่าง ๆ ให้มากที่สุด
(deregulation) ในขณะที่การแก้ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมให้ได้ผลนั้น หลายกลุ่มจำเป็นต้องมีการ
ใช้มาตรการจำกัดและการควบคุมตลาดระหว่างประเทศในระดับหนึ่ง (regulation) เพื่อมิให้มี

⁹ Committee on Trade and Environment / WTO , "The Effect of Environment
Measures On Market Access Especially in Relation To Developing Countries in
Particular to the least Developed among them" ,(March 1996) : p.2

¹⁰ Niel C. Robson , "Environmental Regulations and their Effects on Trade of
Developing Countries",International Symposium on Packaging Economic
Development and Environment (Institutes of Packaging Professional,1992), p.12.

¹¹ ทิมพ์ชนก วอนขอพร , มาตรการสิ่งแวดล้อมกับการค้าระหว่างประเทศของไทย,
(กรุงเทพมหานคร : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ,2540) ,หน้า 1

การใช้ทรัพยากรเกินระดับ (over-exploitation) และป้องกันภาวะล้มเหลวทางการตลาด นอกจากนี้ การปฏิบัติตามมาตรการทางสิ่งแวดล้อมอาจก่อให้เกิดความสูญเสียประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และทำให้หลายประเทศเกิดความกังวลว่าความสามารถในการแข่งขันของตนอาจลงในขณะที่ผู้กำหนดนโยบายทางสิ่งแวดล้อมเห็นว่าหากจะต้องสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะสั้นบ้างก็ควรจะต้องปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ระยะยาวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งนโยบายทั้งสองประเภทอาจไม่ขัดกันในด้านวัตถุประสงค์ คือ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชากรโลก แต่วิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งกันได้

ในระบบการค้าระหว่างประเทศมีการรวมตัวกันของประชาคมโลกตั้งข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT) หรือ ข้อตกลง GATT ที่เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศหรือสนธิสัญญาพหุภาคี ที่วางกฎเกณฑ์ทั่วไปในเรื่องต่าง ๆ ของการค้าและภาษีศุลกากรระหว่างประเทศ โดยมุ่งที่จะส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศ อันจะนำมาซึ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของโลก และของปัจเจกชน เพื่อไม่ให้มีการกีดกันทางการค้า จัดให้มีระบบการค้าปลอดจากกำแพงภาษีโดยมีหลักสำคัญ คือ หลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับความเอื้อเฟื้ออย่างยิ่ง (Most Favored Nation Treatment - MFN) และหลักปฏิบัติอย่างคนชาติ (National Treatment) โดยจัดให้มีการเจรจาระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้าต่าง ๆ ได้แก่ อุปสรรคทางภาษีศุลกากรนำเข้า (Tariffs) และอุปสรรคที่ไม่มีในภาษีศุลกากร (Non-Tariff Barriers) มาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ คือ นโยบายวิธีปฏิบัติใด ๆ ก็ตามไม่ว่าจะเป็นเอกชน หรือรัฐบาล ที่ทำให้เกิดการบิดเบือน ปริมาณ, ส่วนประกอบ และทิศทางของการค้า สินค้า หรือบริการ โดยเป็นมาตรการที่มีใช้การกับภาษีอากร ดังนั้น มาตรการใด ๆ ก็ตามที่มีความตั้งใจ ทำให้เกิดการบิดเบือนการค้า (Trade - Distorative Intend) หรืออาจจะไม่ได้กำหนดขึ้นเพื่อบิดเบือนการค้าเป็นสำคัญ แต่มีส่วนทำให้การค้าถูกบิดเบือนไปด้วย (Trade - Distorative Effect) ถือว่าเป็น มาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศที่มีในภาษีศุลกากร (NTB) ทั้งสิ้น เช่น การกำหนดมาตรฐานสินค้านำเข้าเพื่อประโยชน์ด้านคุณภาพหรือสุขภาพอนามัย และเมื่อมีการข้อขัดแย้งทั้งหลาย ประเทศภาคีต้องยุติข้อขัดแย้งโดยการปรึกษาหารือกัน¹²

¹² Robert E. Hudce , The GATT Legal System and World Trade Diplomacy (Newyork : Pracger Pubvlisher ,1975),p.14-17

อย่างไรก็ตามในข้อตกลง GATT 1947 และ ข้อตกลงขจัดอุปสรรคทางเทคนิค 1947 (Agreement on Technical Barrier to Trade หรือ GATT Standard Code) ที่ทำขึ้นในกรอบของการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโตเกียวได้ยอมรับและรับรองสิทธิของภาคีที่จะดำเนินมาตรการที่จำเป็นบางประการได้ เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรือนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มาตรการต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอาจเป็นทั้งมาตรการฝ่ายเดียว หรือเป็นการปฏิบัติตามพันธะกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แต่ในทางปฏิบัติแล้วมีปัญหาและเป็นที่มาเหตุของข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศหลายกรณี ที่ได้นำขึ้นสู่การพิจารณาตามกระบวนการพิจารณาของ GATT¹³ เนื่องจากนักสิ่งแวดล้อมมองว่าระบบการค้าเสรีทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการขจัดอุปสรรคทางการค้าทำให้กฎเกณฑ์สิ่งแวดล้อมอ่อนแอ ในขณะที่ผู้สนับสนุนระบบการเสรีมองว่า กฎเกณฑ์สิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า และเป็นเครื่องมือของประเทศอุตสาหกรรมในการปกป้องตลาดภายในของตนอย่างเคลือบแฝงเป็นการจำกัดการเข้าสู่ตลาดประเทศอุตสาหกรรม¹⁴

เนื่องจากนับแต่ก่อตั้ง GATT มาได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขจัดอุปสรรคที่มีไขภาษีศุลกากร ในการอ้างข้อยกเว้นหลักการการค้าเสรีในการใช้มาตรการเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตาม Article 20 เพียงครั้งเดียว การนำบทบัญญัติมาใช้จึงประสบปัญหาโดยเฉพาะบทบัญญัติของ GATT มีความคลุมเครือ ยากแก่การเข้าใจและอาจเกิดปัญหาในการตีความเมื่อนำมาพิจารณากับการใช้มาตรการเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะข้อ 20 (b) และ (g) เป็นบทบัญญัติที่อนุญาตให้รัฐภาคีใช้มาตรการที่มีผลเป็นการกีดกันทางการค้าได้ ถ้ามาตรการนั้นเป็นมาตรการที่จำเป็นเพื่อใช้ในการคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และพืช และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่อาจสูญสิ้นหรือหมดสิ้นไป โดยในการใช้มาตรการดังกล่าวจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่เลือกปฏิบัติ การตระหนักถึงความขัดแย้งระหว่างการค้าและสิ่งแวดล้อมเป็นผลมาจากกรณีพิพาทในคดีทุ่นาโดลฟิน จากคดีตัวอย่างดังกล่าวทำให้วงการค้าโลกนั้นได้ตระหนักถึง ความขัดแย้งซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่าง

¹³ พิรณา ดิงศภัทย์ , " การค้าเสรี จะเขียวได้ด้วยหรือไม่: ข้อพิพาทบางประการเกี่ยวกับมาตรการทางการค้าที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมในกรอบของ GATT ", วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 4 (ธันวาคม 2537) : 739.

¹⁴ Alexandra Haner , " Will the European Union Packaging Directive Reconcile Trade and Environment ? " Fordham International Law Journal 18 (May 1996) : p.2187-2188.

วัตถุประสงค์ทางการค้าและสิ่งแวดล้อมหลักจากGATT ได้จัดตั้ง Group on environment Measures and International Trade (EMIT GROUP) มาตั้งแต่ปี 1971 ซึ่งมีจุดประสงค์หลักให้ความร่วมมือกับองค์การอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับนโยบายสิ่งแวดล้อมนั้น ปี 1990 ได้ปรากฏแนวโน้มที่ชัดเจนขึ้นว่ามาตรการทางสิ่งแวดล้อมอาจส่งผลกระทบต่อการค้าได้ 3 ประการคือ

1. การใช้มาตรการทางการค้าในความตกลงระหว่างประเทศทางสิ่งแวดล้อม (Multilateral Environmental Agreements : MEAs) มากขึ้น ซึ่งในหลายกรณีเกิดการเลือกปฏิบัติ
2. มีการใช้มาตรการทางสิ่งแวดล้อมภายในประเทศบางกรณีไม่สอดคล้องกับกฎ GATT
3. การกำหนดมาตรการทางสิ่งแวดล้อมมักขาดความโปร่งใสและส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับวิธีการผลิต (Production and Processes Methods : PPMs) ซึ่งมีได้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ครอบคลุมเฉพาะสินค้า และกลุ่ม EMIT ได้พิจารณาประเด็นสิ่งแวดล้อมและการค้าอย่างจริงจังโดยตั้งประเด็นพิจารณาได้ 3 ข้อหลักดังนี้

1. กฎGATTกับความตกลงหลายฝ่ายทางสิ่งแวดล้อม
2. ความโปร่งใสของมาตรการทางสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเทศ
3. ผลกระทบต่อการค้าของเงื่อนไขของการบรรจุหีบห่อและการปิดฉลากที่ตั้งขึ้นเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ต่อมาประเด็นสิ่งแวดล้อมได้เข้ามาอย่างเป็นทางการภายหลังการเจรจาอนุสัญญาว่าระสุดท้าย (Final Session of Uruguay Round) ผลจากการเจรจาที่ประชุมได้มีมติก่อตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) ตามข้อตกลงมารราเคซ (Marrakesh Final Act of 15 April, 1994) WTO จึงเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่เป็นรากฐานทางกฎหมายของระบบการค้าพหุภาคีสืบทอดจากGATT อีกทั้งยังเป็นเวทีที่ประเทศสมาชิกได้ใช้ในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้า โดยการเจรจาต่อรองและแสวงหาข้อยุติเพื่อระงับข้อพิพาทร่วมกัน ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก รวบรวมหลักการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของGATT ให้เป็นชุด บทบัญญัติของGATT ซึ่งมีขึ้นในปี ค.ศ.1947 มีผลบังคับใช้เฉพาะการค้าที่เกี่ยวกับสินค้า (merchandise goods) เท่านั้น ขณะนี้ WTO มีผลบังคับใช้ครอบคลุมทั้งสินค้า การให้บริการ ตลอดจนทรัพย์สินทางปัญญา โดยอำนาจหน้าที่สำคัญของ WTO ได้แก่

1. การบริหารและบังคับใช้บทบัญญัติของข้อตกลงพหุภาคีต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของข้อตกลง WTO
2. เป็นที่ประชุมเจรจาต่อรองการค้าพหุภาคี
3. แสวงหาวิธีแก้ปัญหาคอขวดทางการค้า
4. ตรวจสอบตรวจสอบนโยบายทางการค้าของประเทศสมาชิก
5. ร่วมมือกับสถาบันหรือองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางนโยบายทางเศรษฐกิจของโลก เช่น IMF (International Monetary Fund) World Bank และ UNCTADE (United Nations Conference on Trade and Development)

WTO ได้วางกฎเกณฑ์สำหรับการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลบังคับใช้ต่อประเทศสมาชิกทั้งหมด กฎเกณฑ์เหล่านี้มุ่งขจัดความไม่เสมอภาคทางการค้า อันสืบเนื่องมาจากแรงกดดันของประเทศที่มีอำนาจมากกว่าทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างมาตรฐานประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะนำไปใช้ในการวางแผนนโยบายทางการค้า องค์การการค้าโลก จึงประดิษฐ์กลไกที่เป็นเครื่องมือสำหรับการเปิดตลาดจากการค้าเสรีภายในประเทศต่าง ๆ อีกทั้งช่วยกำจัดกฎหมายและนโยบายทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนจัดตั้งขบวนการระงับข้อพิพาท ซึ่งจะสร้างความแน่นอนและความโปร่งใส (Predictability and Transparency) ให้แก่ประเทศคู่กรณี และผู้เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ¹⁵

ในข้อตกลงจัดตั้ง WTO อารัมภบทของความตกลงนี้เขียนไว้ชัดเจนถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมการพัฒนาที่ยั่งยืน การกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการค้าและสิ่งแวดล้อม (CTE) และได้รวบรวมข้อตกลงไว้หลายฉบับ ข้อตกลงและประเด็นที่อาจเกี่ยวข้องกับการค้าและสิ่งแวดล้อมคือความตกลง GATT 1994 แก้ไขเพิ่มเติมข้อตกลง GATT 1947 ยังคงหลักการใหญ่ ๆ ที่ได้รับมาจาก GATT ความตกลงต่าง ๆ ที่เป็นผลจากการเจรจา รอบอุรุกวัย โดยเฉพาะหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า ตามความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า ความตกลงนี้ยอมให้ประเทศต่าง ๆ ออกมาตรการที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองมนุษย์ สัตว์ พืช สุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมได้ และไม่ห้ามให้แต่ละประเทศตั้งมาตรฐานการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนี้ตามที่เห็นสมควร แต่ในกรณีที่มีมาตรฐานระหว่างประเทศ อยู่แล้วก็ควรใช้มาตรฐานนั้น

¹⁵ เขม วยายุเดช .."WTO : ผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนา " , วารสารกฎหมาย
สุโขทัยธรรมมาธิราช 9 (มิถุนายน 2540) : 89-90.

เป็นหลักตามความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิค ทุกประเทศต้องไม่เลือกปฏิบัติและต้องไม่
ออกมาตรการเป็นการจำกัดการค้าเกินกว่าจำเป็น

ประเด็นหนึ่งที่น่ามาพิจารณาคือ ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการการค้าและมาตรการ
สิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน นั้น จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีความจำเป็นต้อง
มีการแก้ไขบทบัญญัติของ GATT/WTO หรือไม่ เพื่อให้การค้าและสิ่งแวดล้อมส่งเสริมซึ่งกันและ
กัน และในส่วนที่น่ามาพิจารณาคือ กฎของ WTO กับมาตรการภาษีที่เก็บเพื่อวัตถุประสงค์ทาง
สิ่งแวดล้อมและเงื่อนไขสินค้าที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางสิ่งแวดล้อม ข้อกำหนดเกี่ยวกับบรรจุ
ภัณฑ์ที่วัตถุประสงค์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นการใช้บรรจุภัณฑ์ที่สามารถแปลงใช้ใหม่ได้
การใช้วัสดุที่แปลงใช้ใหม่แล้วในส่วนประกอบของบรรจุภัณฑ์ การห้ามใช้สารบางชนิดในบรรจุ
ภัณฑ์ มาตรการเกี่ยวกับ การบรรจุภัณฑ์ ข้อกำหนดให้นำกลับ (Take Back Obligation) การ
มัดจำคืนขวด (Deposit Refund Schemes) การเก็บค่าธรรมเนียมและภาษีบรรจุภัณฑ์ การจัด
โครงการเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะ สถานะปัจจุบันในปัญหาการค้าและสิ่งแวดล้อมใน WTO ใน
ประเด็นดังกล่าว และเงื่อนไขการใช้วัสดุแปลงใช้ใหม่ เป็นการผลักภาระให้แก่ผู้ผลิตโดยตรงและ
ประเทศอุตสาหกรรมให้เหตุผลว่าเป็นไปตามหลักการ ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้ต้องรับภาระในการจ่าย
เงิน (Polluter Pays Principle : PPP) ทำให้ผู้ส่งออกจำเป็นต้องขยายขอบเขตการค้าดำเนินการ
ในประเทศที่ตั้งเงื่อนไขเพื่อจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เหล่านี้มีส่วนร่วมทำให้ต้นทุนการส่งออกของ
ประเทศผู้ส่งออกเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนการใช้มาตรการด้านภาษีภายใต้กฎของ GATT
ไม่มีบทบัญญัติห้ามสมาชิกไม่ให้ใช้มาตรการภาษีเพื่อ Internalize ต้นทุน หากเป็นการอยู่บน
หลักการไม่เลือกปฏิบัติโดยเก็บกับสินค้าภายในและสินค้านำเข้าเท่าเทียมกัน จึงจำเป็นต้อง
พิจารณากฎภายใต้ความตกลงของ WTO ครอบคลุมถึงการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อ
สิ่งแวดล้อม ของประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศอุตสาหกรรมหรือไม่ หากการใช้มาตรการทาง
สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการค้าก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า

อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมก็อาจเป็นสาเหตุของ
ความขัดแย้งระหว่างการค้าและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้ในอนาคต ดังเคยปรากฏ
ใน สหภาพยุโรป ในคดี Danish Bottle Case และสหรัฐอเมริกา ในคดี Clover leaf Creamery
Case โดยมีกรรมมองว่าเป็นการใช้กฎหมายบรรจุภัณฑ์โดยยกวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม
มาเป็นข้ออ้าง เพื่อบิดเบือนทางการค้า (Trade Distortion)

ในปัจจุบันประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศพัฒนาแล้ว ต่างมีมาตรการและกฎระเบียบเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นถึงการลดปริมาณขยะเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ในสหภาพยุโรปได้ออก European Parliament and Council Directive 94/62/EC of December 1994 on Packaging and Packaging Waste มีผลให้ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปจะต้องออกกฎหมายภายในประเทศของตนให้สอดคล้องกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตาม Directive ภายใน 5 ปี และผลของ Directive ส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ส่งมาขายจากประเทศนอกกลุ่มสมาชิกที่เข้ามาขายในตลาดยุโรปด้วย ที่ต้องใช้บรรจุภัณฑ์ตามข้อกำหนดดังกล่าว ปัจจุบันประเทศเยอรมันมี The Ordinance on the Avoidance of Packaging Waste of June 1991 แม้มาตรการนี้มีผลจะบังคับใช้กับสินค้าที่วางจำหน่ายในเยอรมัน แต่ก็ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตประเทศฝรั่งเศสออกกฎหมาย Packaging Ordinance (decree No.32-977) 1993 ประเทศอังกฤษใช้ The Environment Protection Act 1990 และ The Environment Act 1995 ประเทศเนเธอร์แลนด์ออกกฎหมาย The Packaging Covemant 1991 ประเทศเดนมาร์กมีกฎหมาย Packaging Decree 1997 เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปต่างมีการออกหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมสูงขึ้นภายในประเทศกันอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาหลายมลรัฐที่ใช้กฎหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย และมลรัฐฟลอริดา ซึ่งกำหนดให้มีระบบมัดจำคืนขวดเป็นหลักและการกำหนดเป้าหมายการลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์บางประเภท และประเทศญี่ปุ่นได้มีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน โดยเฉพาะการบังคับใช้ Law for promotion of sorted collection and recycling of containers and packaging 1995 โดยนำหลักการพื้นฐานของกฎหมายประเทศเยอรมัน และฝรั่งเศสมาใช้

ดังนั้น การใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นต่างมีมาตรการในอันมีลักษณะเป็นการบังคับกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่วางขายในตลาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตภายในและผู้ผลิตต่างประเทศจะต้องปฏิบัติตาม และมาตรการสมัครใจ แต่ในทางปฏิบัติประเทศกำลังพัฒนาที่ขาดเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการปรับตัวกับการมาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ใหม่ เนื่องจากผู้ส่งออกจะต้องพบกับข้อกำหนดที่แตกต่างกันไปในแต่ละตลาด จึงจำเป็นที่ประเทศคู่ค้าจะต้องมีการติดตามการใช้มาตรการต่าง ๆ และกฎระเบียบของประเทศอุตสาหกรรมเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมทั้งมาตรการบังคับและสมัครใจ หากผู้ผลิตรายใด สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับบรรจุ

ภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมก็จะได้เปรียบในเชิงการค้า สามารถนำผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมเข้าตลาดได้ง่ายขึ้น และในทางตรงกันข้ามผู้ผลิตรายใดไม่สามารถปฏิบัติตามใด ก็จะถูกกีดกันออกจากตลาดได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์ ว่าการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศอุตสาหกรรมมีการใช้ไปในทิศทางใด ภายในกรอบของบทบัญญัติขององค์การการค้าโลก (WTO)

สำหรับประเทศไทย การพิจารณาถึงผลกระทบต่อประเทศไทย นั้นจะพิจารณาจากผลกระทบจากการใช้มาตรการฝ่ายเดียว ในประเทศคู่ค้าต่าง ๆ เพราะมาตรการเหล่านี้เกิดขึ้นจากความต้องการของประเทศที่กำหนดแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยที่อาจมิได้เป็นวัตถุประสงค์ทางสิ่งแวดล้อมที่ประเทศอื่น ๆ มีแต่ประเทศที่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาประเทศเหล่านั้นในการส่งออก มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายทางสิ่งแวดล้อมของตนเพื่อจะได้รักษาตลาดไว้ได้ ที่ชัดเจนในปัจจุบันได้แก่การที่สหรัฐบังคับให้เครื่องมือ TEDs ในเรือประมงกุ้งของไทยโดยที่มิได้ทดลองดูว่าเครื่องมือดังกล่าวก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการอนุรักษ์เต่าทะเลในเขตน่านน้ำไทยจริงหรือไม่ แต่รัฐบาลไทยก็ต้องออกกฎหมายบังคับให้เรือประมงต้องติดเครื่องมือนี้เพื่อนำไปปัญหาเฉพาะหน้า แต่การบังคับให้ติดเครื่องมือ TEDs ดังกล่าว เป็นการติดต่อการอนุรักษ์เต่าไทย แต่ก็เป็นการทำให้รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายที่อาจไม่ใช่ในนโยบายที่ดีที่สุดสำหรับประเทศไทย ต่อมาประเทศไทยได้ยื่นฟ้องสหรัฐในกรณีดังกล่าวต่อองค์การการค้าโลกแล้ว ถือได้ว่ารัฐบาลจะต้องถูกอิทธิพลจากประเทศคู่ค้าให้ต้องเลือกนโยบายที่อาจไม่สนองต่อความต้องการของประเทศ แต่เป็นนโยบายที่ประเทศผู้นำเข้าเหล่านี้ต้องการ เป็นต้น

ดังนั้น รัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดมาตรการที่สามารถบรรลุทั้งการรักษาสุขภาพแวดล้อมและรักษาความสามารถในการแข่งขันของประเทศไว้ได้ สำหรับการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมในการเป็นมาตรการบังคับและมาตรการสมัครใจ ได้ทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ซึ่งประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับมาตรการเหล่านี้ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาในชั้นต้น เพื่อการรักษาระดับการส่งออก โดยเมื่อพิจารณาการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศอุตสาหกรรมปรากฏว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยในช่วงปี 2539 2540 และ 2541 ตามลำดับ

ประเทศไทยส่งสินค้าออกไปสหภาพยุโรป มูลค่าส่งออก ในปี 2539 จำนวน 224,906.60 ล้านบาท ในปี 2540 จำนวน 290,387.10 ล้านบาท และในปี 2541 จำนวน

401,431.20 ล้านบาท สินค้าสำคัญ 3 อันดับแรกคือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ รายละเอียดปรากฏตามตาราง 1 ประเทศไทยส่งสินค้าออกไปสหรัฐอเมริกา โดยมีมูลค่าส่งออก ในปี 2539 จำนวน 253,799.80 ล้านบาท ในปี 2540 มีมูลค่าส่งออก จำนวน 354,539.20 ล้านบาท และ ในปี 2541 มีมูลค่าส่งออก จำนวน 500,804.00 ล้านบาท สินค้าสำคัญ 3 อันดับแรกคือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เสื้อผ้าสำเร็จรูป อาหารทะเลกระป๋อง ดังปรากฏตามตาราง 2 ประเทศไทยส่งสินค้าไปยังประเทศญี่ปุ่น มีมูลค่าส่งออก ในปี 2539 จำนวน 237,523.90 ล้านบาท ในปี 2540 จำนวน 270,769.50 ล้านบาท และในปี 2541 จำนวน 308,468.20 ล้านบาท สินค้าส่งออก 3 อันดับแรก คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ยางพารา ไบโอดีทรานซิสเตอร์ และอุปกรณ์กึ่งตัวนำ ดังปรากฏตามตาราง 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการ	2539 มูลค่า : ล้านบาท	2540 มูลค่า : ล้านบาท	2541 มูลค่า : ล้านบาท
1. เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ	31,821.90	39,091.00	62,926.30
2. เสื้อผ้าสำเร็จรูป	16,966.50	21,556.50	26,527.40
3. ยานพาหนะอุปกรณ์และส่วนประกอบ	6,835.40	14,568.80	20,139.40
4. แผงวงจรไฟฟ้า	8,022.00	13,109.90	19,622.00
5. อัญมณีและเครื่องประดับ	13,718.40	14,873.50	16,733.60
6. รองเท้าและชิ้นส่วน	9,116.50	11,731.10	14,849.70
7. เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	4,474.70	5,076.50	10,805.10
8. ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	10,983.70	10,459.40	9,844.70
9. โลหะมีค่าและของที่หล่อหุ้มด้วยโลหะ	454.50	8,546.8	8,491.90
10. ผ้าผืน	4,801.60	6,378.9	8,403.30
รวมสินค้า 10 รายการ	107,195.30	145,392.30	198,343.40
สินค้าอื่น ๆ	117,711.30	144,994.80	203,087.80
มูลค่าส่งออกรวม	224,906.60	290,387.10	401,431.20

ตารางที่ 1 มูลค่าสินค้าส่งออกสำคัญ 10 อันดับแรกของไทยไปสหภาพยุโรป

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

รายการ	2539 มูลค่า : ล้านบาท	2540 มูลค่า : ล้านบาท	2541 มูลค่า : ล้านบาท
1. เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ	29,647.20	46,662.10	87,421.20
2. เสื้อผ้าสำเร็จรูป	29,420.00	42,333.90	63,068.00
3. อาหารทะเลกระป๋อง	12,473.10	20,283.80	29,412.00
4. แผงวงจรไฟฟ้า	16,401.70	23,550.30	28,975.60
5. กุ้งสด แช่เย็น แช่แข็ง	12,042.60	14,516.20	20,559.50
6. เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	5,575.50	11,344.70	17,514.70
7. อัญมณีและเครื่องประดับ	11,755.70	13,574.10	16,754.70
8. รองเท้าและชิ้นส่วน	9,238.10	12,873.60	15,027.50
9. เครื่องใช้สำหรับเดินทาง	5,234.60	6,989.80	10,867.50
10. ผลิตภัณฑ์ยาง	5,068.80	6,529.80	10,739.00
รวมสินค้า 10 รายการ	136,907.30	198,658.40	300,339.70
สินค้าอื่น ๆ	116,892.50	155,880.80	200,464.30
มูลค่าส่งออกรวม	253,799.80	354,539.20	500,804.00

ตารางที่ 2 มูลค่าสินค้าส่งออกสำคัญ 10 อันดับแรกของไทยไปสหรัฐอเมริกา

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

รายการ	2539 มูลค่า : ล้านบาท	2540 มูลค่า : ล้านบาท	2541 มูลค่า : ล้านบาท
1. เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ	16,138.20	20,466.40	25,900.70
2. ยางพารา	18,339.10	18,003.60	15,711.50
3. ไทโอด ทรานซิสเตอร์และอุปกรณ์กึ่งตัวนำ	7,403.00	9,852.30	14,745.90
4. กุ้งสด แช่เย็น แช่แข็ง	12,514.00	12,277.10	12,723.70
5. เฟอริไนเจอร์และชิ้นส่วน	9,461.30	11,096.20	10,599.00
6. ไก่สด แช่เย็น แช่แข็ง	6,740.40	6,554.80	10,154.90
7. อาหารทะเลกระป๋อง	5,559.30	7,588.40	9,698.00
8. เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	7,985.90	9,359.90	9,220.90
9. เสื้อผ้าสำเร็จรูป	9,438.00	9,329.30	8,857.00
10. แผงวงจรไฟฟ้า	6,210.40	6,995.90	8,522.50
รวมสินค้า 10 รายการ	199,789.90	111,523.90	126,134.20
สินค้าอื่น ๆ	137,734.00	159,245.60	182,334.00
มูลค่าส่งออกรวม	237,523.90	270,769.50	308,468.20

ตารางที่ 3 มูลค่าสินค้าส่งออกสำคัญ 10 อันดับแรกของไทยไปญี่ปุ่น

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

ดังนั้นเมื่อพิจารณาปริมาณการค้าของไทยกับประเทศอุตสาหกรรมเหล่านี้จึงเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่สินค้าที่ส่งไปจำหน่ายยังตลาดของประเทศอุตสาหกรรมจะต้องใช้บรรจุกฎเกณฑ์ตามข้อกำหนดของประเทศเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้บรรจุกฎเกณฑ์ที่นำไปแปลงใช้ใหม่ได้ หรือการทำเครื่องหมายบนบรรจุกฎเกณฑ์ การเข้าสู่ระบบการจัดการบรรจุกฎเกณฑ์หลังจากที่มีการบริโภคอุปโภคแล้ว เป็นทั้งมาตรการบังคับ และสมัครใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคเอกชนโดยตรง

ในกรณีการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์ ของประเทศอุตสาหกรรมเป็นมาตรการที่ประเทศผู้ส่งออกต้องปฏิบัติตามหากต้องการรักษาตลาดไว้ แม้จะบังคับให้ประเทศผู้ส่งออกจะต้องเปลี่ยนนโยบายเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม หากประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์ของตลาดส่งออกได้ จะช่วยลดความเสี่ยงในการส่งออกสินค้าไปยังตลาดประเทศอุตสาหกรรมนั้นได้ และเพิ่มอำนาจการแข่งขันของผู้ผลิตสินค้ามากกว่าประเทศอื่นที่ไม่มีศักยภาพเพียงพอ แต่ในขณะเดียวกัน ก็จำเป็นที่จะต้องพิจารณาว่าการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของไทย เป็นนโยบายที่ดีที่สุดสำหรับประเทศไทยเพียงใด หากประเทศไทยมีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน และเนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นการกำหนดให้มีการนำบรรจุกฎเกณฑ์มาคืนเพื่อรับเงิน และยังไม่มีข้อกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์ เพื่อการแปลงใช้ใหม่ เพียงแต่ประเทศไทยได้มีการกำหนดโครงการให้ฉลากเขียว (Eco-Labeling) ลักษณะของโครงการเป็นไปโดยความสมัครใจของผู้ประกอบการที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดของโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดมลภาวะโดยรวมภายในประเทศ ให้ข้อมูลที่เป็นกลางต่อผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ และวิธีการผลิตที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยเท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นในเชิงการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันตลอดจนความสำคัญของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม จากการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จึงมุ่งศึกษาถึงการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศพัฒนาแล้วเป็นหลัก โดยส่งผลกระทบต่อในด้านลบ คือเป็นข้อจำกัดทางการค้าในด้านบวก เป็นการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในประเด็นการค้าและสิ่งแวดล้อมในเชิงการค้าระหว่างประเทศภายใต้ความตกลงองค์การการค้าโลก (WTO) และผลกระทบนี้เกิดขึ้นต่อประเทศด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพื่อหาแนวทางในการกำหนดนโยบายการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรมการส่งออก และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยพิจารณาถึงความจำเป็นทางด้าน

กฎหมาย และความจำเป็นในด้านต่าง ๆ ของประเทศไทย เพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาทางการค้าที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

1.2 สมมติฐาน

กรอบขององค์การการค้าโลกไม่ครอบคลุมถึงการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับบรรจุกัญชาเพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งการใช้มาตรการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านบวกคือเป็นการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อในทางลบคือเป็นข้อจำกัดทางการค้าซึ่งผลกระทบนั้นมีผลต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะประเทศผู้ส่งออกจึงควรมีมาตรการเกี่ยวกับบรรจุกัญชาเพื่อสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ในทางการค้าระหว่างประเทศ อีกทั้งยังเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศด้วย

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและความสำคัญของการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุกัญชาเพื่อสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและผลกระทบของการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุกัญชาเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดข้อจำกัดทางการค้า
2. เพื่อศึกษาถึงมาตรการเกี่ยวกับบรรจุกัญชาเพื่อสิ่งแวดล้อมในเชิงการค้าระหว่างประเทศในความสัมพันธ์ระหว่างการค้าสิ่งแวดล้อมของข้อตกลง GATT 1994 และข้อตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิค
3. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายเกี่ยวกับบรรจุกัญชาเพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่ ไนสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการใช้กฎหมายของบรรจุกัญชาเพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศอุตสาหกรรมและควรมีแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการใช้มาตรการบรรจุกัญชาเพื่อสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ในทางการค้าระหว่างประเทศและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในประเทศ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาถึงแนวความคิดของการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมและศึกษาการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมในประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และศึกษาถึงผลกระทบต่อประเทศไทยและแนวทางการปรับตัวของประเทศไทยต่อมาตรการบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศอุตสาหกรรม

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาจะใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentresearch) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารอันประกอบไปด้วย

- ข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับภาษีศุลกากรและการค้า GATT 1994
- ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคที่มีต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade : TBT)
- กฎหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป ได้แก่ European Parliament and Council Directive 94/62/EC of December 1994 on Packaging and Packaging Waste) และกฎหมายบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศเยอรมัน The Ordinance on the Avoidance of Packaging Waste of June 1991 และแก้ไขเพิ่มเติม 1997
- กฎหมายบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้แก่ มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐฯ (FTC) พระราชบัญญัติอนุรักษ์และหมุนเวียนทรัพยากร (Resources Conservation and Recovery Act : RCRA) The Clean Air Act , Model Toxic Laws ,Plastic Coding Law กฎหมายบรรจุภัณฑ์ในบางมลรัฐที่สำคัญ
- กฎหมายที่เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ Law for Promotion of Utilization of Recyclable Resources 1991, Promotion of Utilization of Sorted Collection and Recycling of Containers and Packaging 1995
- บทความและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2. การศึกษาจะใช้วิธีวิจัยแบบภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์หรือคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ เจ้าหน้าที่กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ เจ้าหน้าที่ศูนย์บรรจุหีบห่อไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและความสำคัญของการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุกัญธิเพื่อสิ่งแวดลอม เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการคุ้มครองสิ่งแวดลอมและผลกระทบของการใช้มาตรการเกี่ยวกับบรรจุกัญธิเพื่อสิ่งแวดลอมที่ก่อให้เกิดข้อจำกัดทางการค้า
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการเกี่ยวกับบรรจุกัญธิเพื่อสิ่งแวดลอมในเชิงการค้าระหว่างประเทศในความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและสิ่งแวดลอมตามข้อตกลงGATT 1994 และข้อตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิค
3. ทำให้ทราบถึงการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับบรรจุกัญธิเพื่อสิ่งแวดลอมของประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของประเทศไทย
4. ทำให้ทราบถึงผลกระทบของการใช้กฎหมายบรรจุกัญธิเพื่อสิ่งแวดลอมของประเทศอุตสาหกรรมและแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับมาตรการเกี่ยวกับบรรจุกัญธิเพื่อสิ่งแวดลอม เพื่อประโยชน์ในทางการค้าระหว่างประเทศ และการคุ้มครองสิ่งแวดลอมในประเทศ